

УДК: 338 (575.3:520)

ҲАМКОРИҶОИ ИҚТИСОДИИ ТОҶИКИСТОНУ ЯПОНИЯ

НАРЗИЕВ ҶАҲОНГИР БАХТИЁРОВИЧ,

докторант (PhD)-и Институти омӯзиши масъалаҳои давлатҳои Осиё ва Аврупои
Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон.

734035, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 33.

Тел.: (+992) 939-38-88-80. E-mail: narziev.jahongir@bk.ru

СУРАЙӢИ АБДУҚОСИМ,

ходими хурди илмии Институти омӯзиши масъалаҳои давлатҳои Осиё ва Аврупои
Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон.

734035, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 33.

Тел.: (+992) 911-10-03-89. E-mail: surayoia98@gmail.com

Дар мақола муаллифон раванди ҳамкориҳои иқтисодии Тоҷикистону Японияро мавриди таҳлил қарор доданд. Дар он нишондиҳандаҳои гардиши тиҷорати кишварҳо муайян карда, динамикаи ҳамкориҳои тиҷорати Тоҷикистону Японияро муайян намудаанд. Дар рушди ҳамкориҳои иқтисодӣ саҳми роҳбарояти кишварҳо назаррас мебошад.

Япония кишваре мебошад, ки ба қатори кишварҳои абарқудрат шомил буда, бо техникаю технологияи нав ба нави худ дар дунё маиҳур гардидааст. Нигоҳи Япония ба Осиёи Марказӣ назаррас буда, бо кишварҳои минтақа робитаҳои гуногунсатмаи худро бевосита дар амал татбиқ намуда истодааст. Тоҷикистон бо Япония дар ҳамаи соҳаҳо ҳамкориҳои дучонибаро ба роҳ монда ва бо ин восита тавонист ба рушди пайвасти иқтисодии кишвар саҳми бепоёни худро гузоштааст.

Калидвожаҳо: Тоҷикистон, Япония, ҳамкориҳо, иқтисод, тиҷорат, сармоягузори, гардиши мол, Чайка (JICA),

Заминаҳои асосии рушд ва таракқиёти кишварро дипломатияи иқтисодӣ ташкил медиҳад, ки он яке аз соҳаҳои муҳим дар сиёсати хориҷии давлат мебошад. Ҷумҳурии Тоҷикистон баъди ба даст овардани истиқлолияти давлатии худ дар солҳои аввали он 1992-1997 ҷанги шаҳрвандиро аз сар гузаронид, ки дар натиҷаи он иқтисодиёташ хело ҳам заиф шуда буд, аммо ба ин нигоҳ накарда, дар солҳои аввали истиқлолият Тоҷикистон тавонист ба воситаи дипломатияи иқтисодӣ бо давлатҳои дуру наздики пешрафта ва манфиатовар муносибатҳои дучонибаи иқтисодиро ба роҳ монд. Дар ин замина Ҷумҳурии Тоҷикистон бо Бонки Аврупои Таҷдид ва Рушд ва инчунин бо дигар созмонҳои ниҳодҳои хусусияти иқтисодӣ дошта рабобити хуберо барқарор намуд. Баҳри рушди пайвасти иқтисодии кишвар ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон талошҳои беназир намуд. Япония яке аз кишварҳои буд, ки истиқлолияти Ҷумҳурии Тоҷикистонро шинохта, 2-юми феввали соли 1992 муносибатҳои сиёсӣ-дипломатии худро бо кишвари мо ба роҳ монд ва дар ҳама соҳаҳо муҳими робитаҳои дучониба замина гузошт. Дар баробари ин аз замони ба роҳ мондани муносибатҳои дипломатӣ миёни ду кишвар рабобити иқтисодӣ низ хело хуб ба роҳ монда шудааст.

Дар натиҷаи талошҳои дипломатӣ дар соли 1996 тамоюли ба роҳ мондан ва таҳкими рабобити Тоҷикистону Япония дар заминаи дучониба мушоҳида шуд. Моҳи январ Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Э.Раҳмон аз Сарвазири Япония Рютаро Ҳошимото паёми ҷавобӣ дарёфт кард, ки дар он омодагии ҷониби Ҷопон барои таҳкими робитаҳои гуногунҷанба бо Тоҷикистон дар заминаи мутақобила изҳори назар карда шуда буд. Баъдан як ҳайати Вазорати қорҳои хориҷии Япония таҳти роҳбарии сафир оид ба ҳамкориҳои Осиё ва уқёнуси Ором Хиромото Секи аз Тоҷикистон дидан кард.

Дипломати японӣ паёми раиси ҳукумати кишварашро ба Президенти Тоҷикистон расонда, омодагии Японияро барои кӯмаки изофӣ ба ҷумҳурӣ ба маблағи 2,5 миллион

доллари амрикой эълон кард. Моҳи июн Япония барои содироти молҳои кишоварзӣ ва саноатӣ ба Тоҷикистон имтиёзи гумрукиро фароҳам овард[1,с.20].

Дар ин раванд, мусоидат ба ташаккули иқтисодиёти самаранок тавассути ҷалби сармояи хориҷӣ, ҳамгирии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба иқтисодиёти минтақавӣ ва ҷаҳонӣ, инчунин таъмини амнияти иқтисодии кишвар ҳамчун яке аз самтҳои асосии сиёсати кишвар муҳим арзёбӣ мегардид. Тоҷикистон Японияро ҳамчун кишвари аз лиҳози пешрафти иқтисодӣ дар ҷаҳон ва бо дар назар гирифтани нақш ва мавқеи он дар бозори ҷаҳонӣ яке аз шарикони боэътимоди худ медонад. Аз ин рӯ меҳодад аз таҷриба ва дастовардҳои ин кишвар дар тамоми самтҳои ҳаёти ҷомеаи худ истифода намояд.

Аз ин рӯ, Япония бо Тоҷикистон бо якҷанд лоихаҳои дорои хусусияти иқтисодидошта ҳамкорӣ намуда истодааст. Ҳамкориҳои тичоративу иқтисодӣ миёни ду кишвар моҳи августи соли 2006 барқарор гардида, Намояндагии Агентии ҳамкориҳои байналмилалӣ Япония “Japan International Cooperation Agency” минбаъд ЈСА дар Душанбе таъсис дода шуд. Дар чорҷӯбаи барномаҳои ЈСА барои мутахассисони Тоҷикистон имконияти таҳсили соҳаҳои мухталиф дар Япония фароҳам омадааст.

14 январи соли 2009 дар бинои Вазорати корҳои хориҷии Тоҷикистон маросими ба имзо расидани табодули ёддоштҳо вобаста ба лоихаи таҷдиди роҳи автомобилгарди «Дӯстӣ – Панҷи Поён» сурат гирифт.

Аз 22 сентябри соли 2011 нахустин Корхонаи дорувории муштараки Тоҷикистону Япония «Аввалин» дар ноҳияи Кубодиёни вилояти Хатлон фаъолияти худро оғоз намуд. Мубодилаи мол миёни кишварҳо дар соли 2012 18338,33 ҳазор дол. ИМА-ро ташкил дод, ки яке аз мисоли назарраси рушди муносибатҳои иқтисодии ду кишвар мебошад. (13940,26 ҳазор дол. ИМА дар соли 2011). Дар нимсолаи аввали соли 2013 мубодилаи мол миёни кишварҳо 2456,80 ҳазор дол. ИМА-ро ташкил дод[2].

Бояд қайд, ки дар рушди муносибатҳо миёни давлатҳо роҳбарон нақши муҳим мебозанд. Маҳз аз иродаи мустақами онҳо дар сиёсати хориҷӣ метавонад, тақондихандаи муносибатҳо гардад. Аз ин рӯ, нахустин ташрифи Сарвазири Япония Синдзо Абэ ба Тоҷикистон, ки рӯзи 24 октябри соли 2015 сурат гирифта буд, яке аз рӯйдодҳои муҳим дар таърихи муносибатҳои дучониба арзёбӣ мегардад. Аз ин рӯ истиқболи расмӣ меҳмони олиқадр бо баргузории маросими бошукӯҳ дар назди Маҷмааи давлатии «Қасри миллат»-и Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон сурат гирифт[3].

Дар ин сафар роҳбарони ду кишвар ба баланд бардоштани сатҳи шарикӣ миёни Япония ва Тоҷикистон бар асоси дӯстӣ ва ҳамкориҳои ҳамаҷониба изҳори умед карданд. Пас аз анҷоми мулоқоту музокироти расмӣ миёни роҳбарони ду кишвар 8 санади меъёрию ҳуқуқӣ ба имзо расид, ки санадҳои нави ҳамкорӣ ин: Изҳороти муштарақ оид ба шарикӣ миёни Тоҷикистон ва Япония; Созишнома тариқи мубодилаи ёддоштҳо оид ба лоихаи «Барқарор намудани низоми таъмини оби нӯшокӣ дар ноҳияи Панҷи Вилояти Хатлон (даври 2)»; Созишномаи грантӣ миёни Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Агентии Япония оид ба ҳамкориҳои байналмилалӣ оид ба татбиқи лоихаи «Барқарор намудани низоми таъмини оби нӯшокӣ дар ноҳияи Панҷи Вилояти Хатлон (даври 2)»; Изҳороти ҳамкорӣ миёни Департаменти мониторинги молиявии Бонки миллии Тоҷикистон оид ба мубодилаи иттилоот дар самти муқовимат ба қонунигардонии даромадҳои бо роҳи ҷиноят ба дастоварда ва маблағгузории терроризм ва Маркази кашшофӣ молиявии комиссияи миллии беҳатарии ҷамъиятии Япония; Созишнома тариқи мубодилаи ёддоштҳо миёни Созмони озуқаворӣ ва кишоварзии Созмони Милали Муттаҳид (ФАО) ва Ҳукумати Япония оид ба лоиха барои беҳсозии тарзи идоракунии мубориза бар зидди малаҳ дар Тоҷикистон; Созишнома миёни Ҳукумати Ҷумҳурии

Тоҷикистон ва Созмони озукаворӣ ва кишоварзии Созмони Милали Муттаҳид (ФАО) оид ба татбиқи лоиҳа барои беҳсозии тарзи идоракунии мубориза бар зидди малаҳ; Созишнома оид ба ҳамкорӣ ва мубодилаи илмӣ миёни Донишкадаи давлатии забонҳои Тоҷикистон ва Донишгоҳи Тсукубаи Япония; Ёддошти тафохум миёни Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Ҳукумати Япония оид ба ҳамкориҳои иқтисодӣ, илмӣ ва техникӣ[4].

Баъди имзои яке аз санадҳои ҳуқуқӣ миёни кишварҳо, ки ҳамкориҳои иқтисодиро ба тамзим мебарорад, ки ин Ёддошти тафохум миёни Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Ҳукумати Япония оид ба ҳамкориҳои иқтисодӣ, илмӣ ва техникӣ мебошад. Дар асоси санади номбаршуда санаи 14 апрели соли 2017 дар Токио нахустин даври Комиссияи байниҳукумати Тоҷикистону Япония оид ба ҳамкориҳои иқтисодӣ, илмӣ ва техникӣ баргузор гардид. Аз ҷумла қобили қайд аст, ки дар ин ҳамоиш ки яке аз мавзӯҳои он ин “Муҳити макроиқтисодӣ ва имкониятҳои сармоягузори Тоҷикистон ба ширкатҳои хориҷӣ” буд соҳибкорон ва намоёндагони соҳторҳои давлатию хусусии кишвари Япония бо намоёндагони расмӣ Тоҷикистон гуфтушунид анҷом доданд.

Дар ин вохӯрӣ аз тарафи Япония намоёндагони Вазорати қорҳои хориҷӣ, Вазорати иқтисод, савдо ва саноат, Палатаи савдо ва саноат, Иттиҳодияи дӯстии Тоҷикистон ва Япония доир ба муносибатҳои иқтисодию фарҳангӣ, Роҳбари Намоёндагии доимии Бонки аврупоии таҷдид ва рушд дар Япония, Ҷамъияти Япония оид ба савдо бо Россия ва Иттиҳоди Давлатҳои Мустақил (РОТОВО), Донишкадаи иқтисодӣ ва энергетикаи Япония, Донишкадаи робитаҳои байналмилалӣ асбор, инчунин намоёндагони ширкатҳои бузурги японӣ аз ҷумла: ITOCHU Corporation, Toshiba Corporation, Hitachi Ltd, Sumitomo Corporation, Hokaido Intellect Tank, Sojits Corporation, Akebono Boeki Co Ltd, Hit World Management Group, Marubeni Corporation, Nissin Corporation, Cockey Co Ltd, NPO ALBERI DEL CACAO – Cacao no ki, Toyo Kanetsu ва Dainichi Hanso ширкат варзиданд. Дар рафти мулоқот зимни суханронии ифтитоҳӣ, собиқ Сафири фавқулода ва Мухтори Ҷумҳурии Тоҷикистон дар Япония Ҷамроҳон Зарифӣ оид ба рушди пайваस्ताи тиҷорату иқтисодиёт дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, имкониятҳои мусоиди сармоягузорӣ ва зарурати ҷалби технологияи муосири Япония дар бахшҳои гуногуни соҳаи саноати Тоҷикистон баромад намуд. Дар ин мулоқот Вазири рушди иқтисод ва савдои Ҷумҳурии Тоҷикистон Неъматулло Ҳикматуллозода низ дар бораи ҳамкориҳои макроиқтисодӣ ва имкониятҳои сармоягузори Ҷумҳурии Тоҷикистон барои ширкатҳои хориҷӣ баромад намуда, фикру андешаҳои хешро баён намуд. Ҷамъамон иштирокчиён аз раванди татбиқи тарҳҳои афзалиятноки кишвар, барномаҳои рушди соҳаи инфрасохтори нақлиётӣ, кишоварзӣ, гидроэнергетика, истихроҷ ва саноати кимиёӣ бо ҷалби технологияи муосир шинос шуданд. Татбиқи тарҳҳои мазкур дар доираи Стратегияи миллии рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030 ва барномаи миёнамуҳлати рушди Тоҷикистон барои солҳои 2016-2020 ба нақша гирифта шудааст. Инчунин дар ин мулоқот таъкид гардид, ки Ҷумҳурии Тоҷикистон барои сармоягузори японӣ муносиб мебошад. Аз ин рӯ, ширкатҳои япониро даъват карда шавад то бо ҳамтоёни тоҷикистони худ дар татбиқи тарҳҳои мутақобилан судманд ва бунёди корхонаҳои муштараки истеҳсолӣ бо истифода аз ашёи хоми Тоҷикистон фаъолона ва пайваस्ता ҳамкорӣ намоёнд.

Дар таърихи муносибатҳо санаи 3-5 октябри соли 2018 Япония баҳри таҳким додани муносибатҳо Пешвои миллат мухтарам Эмомалӣ Раҳмон бо Сарвазири Япония Синдзо Абэ мулоқоти расмӣ анҷом доданд. Дар ин мулоқот масъалаҳои муҳими миёни ҳар ду кишвар муҳокима ва баррасӣ гардид. Яке аз омилҳои рушди муносибатҳои иқтисодӣ ин ҳавасмандгардонии соҳибкорони ҷопонӣ ва ҷорӣ намудани тиҷорати

бомуваффақият дар Тоҷикистон мебошад. Инчунин таъкид гардид, ки дар Ҷумҳурии Тоҷикистон минтақаҳои озоди иқтисодӣ бунёд гардидааст ва барои ҷалби сармояи хориҷӣ имконияти фарохро муҳайё намудааст. Баъд аз фарҷоми мулоқот 7 санади нави ҳамкорӣ ба имзо расонида шуд:

- Барномаи ҳамкорӣ байни Вазорати корҳои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Вазорати корҳои хориҷии Япония барои солҳои 2019 - 2021;
- Ёддоштҳои табодулӣ вобаста ба лоиҳаи “Барномаи бурсияҳои таҳсилӣ барои рушди иқтисоди захираҳои инсонӣ” (лоиҳаи JDS);
- Созишномаи грантии лоиҳаи “Бурсияҳои таҳсилӣ барои рушди захираҳои инсонӣ” (лоиҳаи JDS);
- Ёддошти тафоҳум оид ба давраи машку тамрини пеш аз Бозиҳои олимпӣ ва паралимпии Токио - 2020 миёни Кумитаи миллии олимпии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва шаҳри Аомории Япония Созишномаи ҳамкорӣ байни Кумитаи миллии олимпии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Кумитаи олимпии Япония;
- Ёддошти тафоҳуми ҳамкорӣ байни Кумитаи кор бо ҷавонон ва варзиши назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Вазорати маориф, фарҳанг ва варзиши Япония;
- Ёддошти тафоҳум байни Палатаи савдо ва саноати Тоҷикистон ва Палатаи савдо ва саноати Япония[5].

Дар ҷадвали 1 маълумоти 9 соли охир дар мавриди содироти Тоҷикистон ба Ҷопон ва воридоти мо аз ин кишвар оварда шудааст.

(ҳазор долл. ИМА)

Гардиши мол миёни Япония ва Тоҷикистон								
Сол	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Содирот	547,36	3,315.59	1,750.61	9,308.49	25912,07	13051,46	10871,35	1114,03
Воридот	1,393,94	279.60	5.87	3.82	1400,24	888,8	7466,99	1342,77
Ҳаҷми умуми	1,941.34	3,673.54	1,756.48	9,312.31	27312,31	13940,26	18338,34	2456,8
Сол	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Содирот	1384,43	2230,14	1161,95	1456,12	12,593.83	19,872.52	3,624.96	86,9
Воридот	14160,35	5328,67	3588,89	5907,32	694.15	1,498.72	1,385.17	2
Ҳаҷми умуми	15544,78	7558,81	4750,84	7363,44	13,287,98	21,371.24	5,010.13	88,9

Манбаъ: сомонии Бонки ҷаҳонӣ ва сомонии расмии Кумитаи давлатии сармоягузори ва идораи амволи давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон[6].

Тибқи маълумоти Агентии омили назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, ҳаҷми гардиши савдои хориҷии мутақобила бо Япония дар моҳи соли 2020 30,2 миллион долларро ташкил дода, нисбат ба давраи таҳлили соли 2019 23,5 миллион доллар кам шудааст. Содироти мол ба Япония аз Тоҷикистон дар ин муддат 1,0 миллион долларро ИМА ташкил додааст. Воридот аз Япония 29,2 миллион долларро ташкил дод. Ҳиссаи савдо бо Япония дар ҳаҷми умумии гардиши савдои хориҷии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар 9 моҳи соли 2020 0,9 ҷузъро ташкил дод[7].

Аз таҳлили ҳамкориҳои иқтисодӣ, тиҷоратӣ ва сармоягузори Тоҷикистон ва Япония дар солҳои охир дар сатҳи баланд арзёби кард. Зеро аз динамикаи нишондиҳандаи савдои тиҷоратии кишварҳо бар меояд, ки Япония ягона давлати

минтақаи Осиёи Шарқӣ мебошад, ки ба кишвари мо диққати зиёд медиҳад. Дар рушди инфрасохтори давлатӣ ва рушди самтҳои кишварзӣ ЛСА саҳми арзанда гузоштааст.

Баъд аз барқарор шудани муносибатҳои дучониба дар соҳаҳои иқтисод ва молия низ ҳамкориҳо оғоз ёфтанд. Фаъолияти нахустин корхонаи муштаракӣ Тоҷикистону Япония “Аввалин” ки онро ширкати “Коки” -и Япония дар вилояти Хатлон таъсис додааст, низ дар рушди муносибатҳои иқтисодӣ саҳми назаррас дорад. Ширкати мазкур бо истеҳсол намудани дору аз гиёҳҳои Тоҷикистон машғул мебошад.

Воридот, воситаҳои нақлиёти заминӣ, ғайр аз воситаҳои нақлиёти роҳи оҳан ё трамвай, лавозимот ва қисмҳои онҳо, мошин ва таҷҳизоти барқӣ, қисмҳои онҳо; дастгоҳи сабткунанда ё садобароваранда, дастгоҳ барои сабт ва айнан тақрор шудани тасвири телевизионӣ ва садо, қисмҳо ва лавозимоти онҳо, реакторҳои ҳастай, дегҳо, таҷҳизот ва дастгоҳҳои механикӣ; қисмҳои онҳо, асбобу анҷом ва дастгоҳҳои оптикӣ, аксбардорӣ, синамогарӣ, ченкунӣ, назоратӣ, претсизионӣ, тиббӣ ё ҷарроҳӣ; қисмҳои онҳо ва лавозимот.

Содирот бошад, шилми табиӣ тозакарданашуда; камеди (самғ), қатрон ва дигар ҷавҳар ва афшураи растанӣ маҳсулоти маъданӣ, металлҳои асосӣ ва маҳсулоти коркардшудаи онҳо, бофандагӣ ба роҳ монда шуд[8].

Тибқи иттилои хадамоти матбуоти Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, “Эмомалӣ Раҳмон ба ҳукумати Япония барои дастгирӣ дар рушди ислоҳоти иҷтимоӣ ва иқтисодӣ изҳори миннатдорӣ намуда, тавсеаи ҳамкориҳои тичоративу иқтисодӣ, сармоягузорӣ ва илмӣ-техникиро қайд кард”. Дар ҷараёни музокирот раиси Ҷумҳурии Тоҷикистон таъкид кард, ки “бо дастгирии молиявӣ ва техникаи Япония, дар Тоҷикистон 340 лоиҳа дар соҳаи маориф, тандурустӣ ва бахши иҷтимоӣ амалӣ карда шудааст”.

Мусоҳибон ба зарурати ҷалби сармояи Япония ва қарзҳои имтиёзнок барои рушди минбаъдаи иқтисоди Тоҷикистон, бахусус дар соҳаҳои саноат, энергетика, нақлиёт ва бахши кишоварзӣ, мувофиқат карданд ва тавачҷӯхро ба захираҳои калони мавҷуда ҷалб карданд.

Ҳамкориҳои Тоҷикистон бо ҶАЙКА (ЛСА)

Ҷумҳурии Тоҷикистон бо Агентии ҳамкориҳои байналмилалӣи Япония “Japan International Cooperation Agency” минбаъд (ЛСА) ҳамкорӣ менамояд. ҶАЙКА ҳамкориҳои техникаӣ худро бо Тоҷикистон соли 1993 бо даъвати хизматчиёни давлатии Тоҷикистон барои таҳсил дар Япония оғоз кард, то дониш ва таҷриба дар соҳаи идоракунии давлатӣ ва рушди макроиқтисодӣ гирад. Дар соли 2006 дар Тоҷикистон дафтари ЛСА ифтитоҳ ёфт ва аз ҳамон вақт инчониб лоиҳаҳои мухталифи грантӣ ва кӯмаки техникаӣ дар соҳаҳои саноат, ба монанди кишоварзӣ ва рушди деҳот, таъминоти оби нӯшокӣ, тандурустӣ, нақлиёт, сайёҳӣ, энергетика, такмили ихтисос инчунин мусоидат ба рушд тичорати миёна. Дар оғози соли 2018 шумораи умумии иштирокчиёни барномаи ҳамкориҳои донишҳои ЛСА, ки қаблан “Курсҳои омӯзишӣ” ном дошт, аз 2200 нафар гузашт. Дар айни замон, ЛСА дар Тоҷикистон 35 лоиҳаро амалӣ намуда, ки маблағи умумии онҳо зиёда аз 349,6 миллион долларро ташкил медиҳад (82 миллион доллар кӯмаки техникаӣ ва 267,6 миллион доллар кӯмаки грантӣ), аз он ҷумла 11 лоиҳа фаъол мебошанд.

Бузургтарин лоиҳаҳои техникаӣ он:

1) «Лоиҳаи тақвияти идоракунии хадамоти оби водоканалҳои Панҷ ва Ҳамадонӣ», (Project for Strengthening the Water Service Management of Pyanj and Khamadoni Vodokanals),

2) “Лоиҳаи беҳтар намудани Фурудгоҳи байналмилалӣи шаҳри Душанбе” (Project for Improvement of Dushanbe International Airport); ,

3) “Лоихаи беҳтар намудани вазъи зеристгоҳҳои барқии шаҳри Душанбе” (Project for Improvement of Substations in Dushanbe) мебошад.

Татбиқи лоихаҳо оид ба барқарорсозии роҳҳои Дӯстӣ-Панчи поён, Боҳтар-Дӯстӣ ва сохтмони терминали боркаш дар Фурудгоҳи байналмилалии Душанбе (2017-2018) намунаи ҳамкориҳои дучонибаи ду кишвар мебошанд.

Ҳукумати Япония дар тақмили системаи оби нӯшокӣ дар минтақаҳои алоҳидаи ҷумҳурӣ доимо саҳм мегузорад. Лоихаи “Барқарорсозии системаи таъминоти оби нӯшокӣ дар ноҳияи Панчи вилояти Хатлони Тоҷикистон” аз ҷониби Ҷамъияти муҳандисони шаҳрвандии Япония (ҶСК) ҳамчун лоихаи беҳтарин дар хориҷи кишвар дар соҳаи сохтмони шаҳрвандӣ татбиқ карда шуд [9].

Аз нишондиҳандаҳои муқоисавии савдои тичоратӣ, сармоягузорӣ дар доираи ташкилоти ЈСА Тоҷикистону Япония динамикаи ҳамкориҳои дучонибаро хело рушд дод.

Омӯзиши таҷрибаи Япония дар самтҳои андозбандӣ, ҷалби сармояи мустақими хориҷӣ ва рушди инноватсионӣ метавонад дар оянда ба рушди ҳамкориҳои дарозмуддати иқтисодии кишвар саҳми худро гузорад.

Адабиёт

1. Зафар Сайидзода Внешняя политика Таджикистана в период его становления как суверенного независимого государства(1992-2004 гг.)Монография- Душанбе ООО «Контраст» 2010 - Седьмое издание-445 стр
2. Сомонаи расмии бонки ҷаҳони (<https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/JPN/Year/2006,2020/TradeFlow/EXPIMP/Partner/TJK/Product/All-Groups>)
3. Рузномаи Садои Мардум соманааш [<https://sadoimardum.tj/president/nahustin-safari-sarvaziri-уарониya-ba-um-urii-to-ikiston/>] (санаи истифодабари 1.11.2022).
4. Рузномаи Ҷумҳурият:[https://www.jumhuriyat.tj/index.php?art_id=21550 Санаи нашр: 27.10.2015] (санаи истифодабари 1.11.2022).
5. <http://www.president.tj> (санаи истифодабари 1.11.2022).
6. Сомонаи расмии бонки ҷаҳони (<https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/JPN/Year/2006,2020/TradeFlow/EXPIMP/Partner/TJK/Product/All-Groups>)
7. Сомонаи расмии Агентии омили назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон: <https://www.stat.tj/> (25.09.2022)
8. Сомонаи Кумитаи давлатии сармоягузори ва идораи амволи давлатӣ <https://tajtrade.tj/menu/28?l=tj>
9. Японское Агентство международного сотрудничества (ЈСА) в Таджикистане//<https://www.jica.go.jp/tajikistan/russian/office/about/about.html> санаи мурочиат 1.05.2022

ТАДЖИСКО-ЯПОНСКОЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО

НАРЗИЕВ ДЖАХОНГИР БАХТИЁРОВИЧ,

докторант (Phd) Института изучения проблем стран Азии и Европы

Национальной академии наук Таджикистана.

734035, г.Душанбе, проспект Рудаки, 33.

Тел.: (+992) 939-38-88-80. E-mail:narziev.jahongir@bk.ru

СУРАЙЁИ АБДУКОСИМ,

младший научный сотрудник Института изучения проблем стран Азии и Европы

Национальной академии наук Таджикистана.

734035, г. Душанбе, проспект Рӯдакӣ 33.
Тел.: (+992) 911-10-03-89. E-mail: surayoia98@gmail.com

В данной статье проанализировали процесс экономического сотрудничества между Таджикистаном и Японией. В нем были определены показатели товарооборота стран и динамика торгового сотрудничества между Таджикистаном и Японией. В развитии экономического сотрудничества значителен вклад руководства страны.

Япония – страна, входящая в число сверхдержав и прославившаяся в мире своими новыми технологиями. Взгляд Японии на Центральную Азию значителен, и она напрямую реализует свои разнонаправленные отношения со странами региона. Таджикистан наладил двустороннее сотрудничество с Японией во всех сферах и благодаря этому смог внести свой вклад в постоянное развитие экономики страны.

Ключевые слова: *Таджикистан, Япония, сотрудничество, экономика, торговля, инвестиции, торговля, JICA.*

TAJIKS-JAPANESE ECONOMIC COOPERATION

NARZIEV JAHONGIR BAKHTIYOROVICH,

Doctoral student (PhD) of the Institute for the Study of Asian and European Countries of the National Academy of Sciences of Tajikistan.
734035, Republic of Tajikistan, Dushanbe city, Dushanbe, 33, Rudaki ave.
Phone: (+992) 939-38-88-80. E-mail: narziev.jahongir@bk.ru

SURAYOI ABDUKOSIM,

junior researcher of the Institute for the Study of Asian and European Countries of the National Academy of Sciences of Tajikistan.
734035, Republic of Tajikistan, Dushanbe city, Dushanbe, 33, Rudaki ave.
Phone: (+992) 911-10-03-89. E-mail: surayoia98@gmail.com

This article analyzed the process of economic cooperation between Tajikistan and Japan. It determined the indicators of the trade turnover of the countries and the dynamics of trade cooperation between Tajikistan and Japan. The contribution of the country's leadership is significant in the development of economic cooperation.

Japan is a country that is one of the superpowers and has become famous in the world for its new technologies. Japan's view of Central Asia is significant, and it directly implements its multidirectional relations with the countries of the region. Tajikistan has established bilateral cooperation with Japan in all areas and, thanks to this, was able to contribute to the continuous development of the country's economy.

Key words: *Tajikistan, Japan, cooperation, economy, trade, investment, trade, JICA.*